

STAVEBNÍ PAMÁTKY V OBCI

Nejcennější památkou je morový sloup na konci Hrabišína směrem na Dlouhomilov. V těchto místech jsou pochováni lidé zemřelí na mor. Tento morový sloup – pomník Panny Marie Bolestné dal roku 1686 postavit sládek místního pivovaru. Ještě dnes můžeme vidět na sloupu zbytky nápisu IHS – MARIA, C. R. B. M. U., ANNO 1686. Zkratky se čtou Karl Richter, Bauer Meister, Ullischen (jméno sládka z pivovaru). Morový sloup před několika lety opravil bývalý učitel Vladimír Skoumal, nyní se obec chystá provést komplexní opravu.

V roce 1863 se rozhodli obyvatelé z Hrabišína a Louček postavit si větší kapli, která byla potom zasvěcena sv. Michalovi. Kolem kaple byl zřízen i hřbitov. Do té doby se pohřbívalo ve Frankštátu. Původně byl záměr postavit pro Hrabišín a Loučky kostel, ale pro rozpory ve stavebních nákladech se postavila pouze kaple se „sakristií“. Hřbitov kolem kaple byl již v roce 1908 zcela zaplněn 975 hroby. Byly tam uloženy ostatky 593 obyvatel Louček a 382 obyvatel Hrabišína. Proto bylo rozhodnuto zřídit hřbitov nový a to u nynější silnice směrem na Nový Malín. Při opravách kaple v roce 1996 byly v kapli nalezeny dokumenty o opravách v roce 1929 a tehdejší bankovky.

Malá kaple stojí u obecního úřadu a na její opravu v minulých letech přispěl MUDr. Alois Krobot, zdejší rodák, který žije ve Švýcarsku. Menší kaple je ještě v Horní Olešné poblíž hřbitova a je zasvěcena svaté Rosálii. Také tuto kapli v 90. letech opravoval obecní úřad za pomoci občanů.

Nejstarší kaplí je kaple v Dolní Olešné z roku 1714 s německým nápisem, jehož české znění je: „Trojjedinému Bohu, Marii, Neposkvrněné Hvězdě mořské, sv. ochránci před morem Šebestiánu, sv. Rochu a svaté Rosálii byla tato kaple s vděčností a úcty postavena od Adama Engela, sládka a celé obce Dolní Olešné, za tehdejšího faráře Jane Chrisostona Kristelta v roce 1714“. O kapli pečoval téměř celý život Jan Kamler, nejstarší občan Hrabišína v minulém století. Dožil se skoro sta let, v obci prožil téměř celý život. Své vzpomínky na život v Hrabišíně sepsal pro své následníky ve sborníku „VZPOMÍNÁNÍ“. Tyto vzpomínky jsou součástí obecní kroniky a mluví o životě v obci v minulém století. Jan Kamler zemřel v roce 2003. Během první světové války byly zvony z kaplí demontovány a použity k lití děl. Až v roce 1922 byly zavěšeny nové zvony.

Ve vsi se nachází také několik kamenných křížů. Kříž v poli za domem Krňávkových byl postaven jako poděkování za záchranu ženy z přilehlého hospodářství, která spadla i s dítětem do studny. Událost dokládá i německý nápis na podstavci kříže.

Po první světové válce byly vybudovány ve všech čtyřech obcích památníky obětem první světové války. Z původních čtyř, dnes stojí jen památník z roku 1925 v Horní Olešné vedle bývalé školy. Z památníku vybudovaného v roce 1927 se dochovalo pouze torzo památníku, které se nachází na soukromé zahradě v Loučkách naproti poště. Třetí a poslední dochovaný památník se nachází za kaplí v Horní Olešné u rodinného domu p. Zdeňka Boxana. Podobu ostatních nedochovaných památníků přinesly Hrabišínské noviny v roce 2006.

I v minulosti byly v obci významné stavby, které již dnes nestojí. Byl to **PIVOVAR v DOLNÍ OLEŠNÉ**, jehož doba vzniku není přesně známa. Ve své době patřil k panství Třemešek. K pivovaru patřilo bednářství, palírna alkoholu a mlýn. Majitelé pivovaru se často měnili. V roce 1686 vlastnil pivovar Karl Richter, který nechal postavit i morový sloup. Podle pamětníků se v pivovaru vařilo výborné pivo. V roce 1750 byl výstav 20584 kbelíků a před jeho zrušením již 8 000 hektolitřů. K pivovaru patřil velký sklep, který byl vybudován v blízkém kopci a měl být tak prostorný, že se v něm mohl otočit povoz s koňmi. Později si majitelé pivovaru postavili sklep v areálu pivovaru. Starý sklep se časem propadnul. Když byl potom na Třemešku postaven nový pivovar, byl pivovar v Dolní Olešné zrušen a objekt nabídnut obci ke koupi. Z nedostatku peněz obec nemohla pivovar koupit, proto ho v roce 1908 získal Jan Weiser z Benkova za čtyři tisíce zlatých. Ten zase opravený objekt prodal

v roce 1911 za osm tisíc zlatých panu Wagnerovi z Obědné, který jej vlastnil až do odsunu. V pivovaru byl také hostinec a dva taneční sály. Často se tam pořádaly zábavy, plesy a různé slavnosti. V jednom ze sálů byla později zřízena tkalcovna. Pro zajímavost – pamětníci uváděli, že po vzniku Sokola v Dlouhomilově měli Sokoli zájem budovu koupit, ale proti tomu byli Němci, kteří měli obavy z počestování Olešné.

PALÍRNA V DOLNÍ OLEŠNÉ

Dnes je to dům Vladimíra Skoumala, který byl postaven v roce 1818. Půdorys domu byl větší, postupem doby byla část ubourána. V domě palírny byl i šenk a nálevna, kde bylo mimo piva a lihovin k dostání i teplé jídlo. Pozdější hostinský Wachutka zrušil roku 1893 výčepní koncesi a tím palírnu změnil na obytný dům s menším hospodářstvím.

HORNÍ MLÝN V LOUČKÁCH

Přesná doba výstavby mlýna není známa. Neobydlený mlýn ještě dnes stojí na levé straně silnice směrem do Dlouhomilova, kousek od křižovatky. Asi před dvěma sty lety získal mlýn Josef Weinelt z Bedřichova. K mlýnu patřil dnes již neexistující rybník. Po válce byl rybník zasypan a rozšířen na silnici. Náhon, jako přítok vody do rybníka a k mlýnu, vedl až od mostu na návsi. Koncem války byl ustupující německou armádou vyhozen do vzduchu. Tím přestala téci voda do rybníka, který postupně vysychal. V době sucha a nedostatku vody nebylo možné pohánět velké mlýnské kolo s horním náhonem, proto majitel mlýn nerozšířil o přístavek, v němž byl nainstalován Dieslův motor na pohon mlýna. Mlýn byl dobře vybaven. Měl moderní mlecí stolic, loupací stroj na kroupy, trier na čištění zrna, šrotovníky, francouzský mlecí kámen, čističku na krupici, výtahy na zrno a třídící zařízení na mouku. Mlýn pracoval až do roku 1943, kdy byl uzavřen. K mlýnu patřily také hospodářské budovy a ještě statek s hospodářstvím. Po válce na statku hospodařila rodina Josefa Hrubého. Po odsunu Němců mlýn obsadil Čech Káňa. Až do postavení nového střediska zemědělského družstva, mlýn využívalo družstvo ke šrotování a míchání krmiva pro dobytek. V zimě při silných mrazech, když se vytvořil na rybníku silný led se ledařilo. Led se řezal, nakládal na sáně a odvážel do lednic k řezníkům a hostinským. U nich byl led v dobře izolované místnosti rozbíjen na drobné kousky, zaléván vodou, aby se utvořil velký blok a ten vydržel dlouho chladit maso i pivo. Led také rozváželi formami rozvážející sudy s pivem po hospodách v Šumperku.